Călugărițe pe schiuri şi alte revelaţii poetice ale părintelui Ioan Pintea

Emanuela ILIE

Cette étude est conçue comme une analyse d'un livre de poèmes écrits par Ioan Pintea: La Maison du Charpentier. Vu le statut professionnel particulier de l'auteur (Ioan Pintea fonctionne comme prêtre en Bistrița), la vision herméneutique este tentée d'explorer, premièrement, la rhétorique sacerdotale spécifique et les signes linguistiques qui témoigneraient de la vision ecclésiastique du poète (Dieu, ange, moine/religieuse etc.). Quand-même, ce genre de topoï est converti subtilement par une instance poétique pour laquelle compte également l'intertexte religieux et celui laïque, la propension vers les mystères profondes et les plus communs détails, le métaphysique et le physiologique, finalement, le vocable à l'odeur d'antan et le mot qui a perdu toute vertu métaphysique. Une instance qui croit, finalement, à la force de la révélation à double nature: poétique et ontologique.

Puține specii ale poeziei au parte, astăzi, de un tratament atît de injust din partea cititorilor precum cele subsecvente liricii religioase. Chiar şi la începutul mileniului al treilea, poezia religioasă trebuie să se lupte nu numai cu rigiditatea Schemei proprii, ci şi cu inerțiile de receptare ale unui public obişnuit să o citească prin prisma unui şablon încă neschimbat, în ciuda eforturilor depuse, în ultimele decenii, de poeții revendicați cu precădere din misticismul particular al *Epifaniei* lui Daniel Turcea. În cazul poeziilor scrise de preoți, clişeele receptive sînt încă şi mai aspre. Prejudecata cea mai frecventă dă drept sigură contaminarea textului liric al autorilor ce îmbracă, în viața de toate zilele, haina preoțească, cu retorica sacerdotală, făcînd, la rigoare, imposibilă o distincție sigură între cele două tipuri de comunicare. Altfel spus, discursul lor de amvon s-ar suprapune, fără nici un rest, peste cel propriu-zis poetic.

De faptul că nu este aşa, un cititor sceptic poate să se convingă foarte uşor parcurgînd, spre exemplu, remarcabila antologie de poezie religioasă contemporană românească coordonată de Ioan Petraş, *Adînc pe adînc. Sacerdoțiu liric* (Editura Brumar, 2006), veritabil florilegiu liric în care se rezumă eforturile prelaților scriitori de a reimpune în atenția publicului un tip de lirism care părea că îşi dăduse, odată cu Vasile Voiculescu, Ioan Alexandru sau Daniel Turcea, ultimul suflu autentic. Cele zece nume inventariate acolo (Valeriu Anania, Theodor Damian, Constantin Hrehor, Nicolae Jinga, Dumitru Ichim, Sever Negrescu, Ioan Petraş, Ioan Pintea, Dorin Ploscaru, Mihalache Tudorică) ar justifica, fără doar şi poate, optimismul exprimat de prefațatorul cărții, reputatul critic şi istoric literar

BDD-A146 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

Cornel Ungureanu, care se arată pe deplin convins de faptul că, „fără agresivitatea, fără cinismul propus de misionarismul unor lideri celebri, preoții acestei antologii propun, mai degrabă, ceea ce s-ar numi *restaurarea spirituală a omului…*". Proiect de bună seamă grandios, la care autorii nu au încetat să lucreze şi după apariția antologiei: *Cartea bucuriilor epifanice* publicată de Ioan Petraş, *Copacul cu îngeri* al lui Nicolae Jinga ori *Stihirile cu stînjenei* şi *Exercițiile de înviere* ale lui Theodor Damian le continuă aventura spirituală cu totul lăudabilă astăzi, cînd în poezie pare a se prefera, încă, minimalismul şi mizerabilismul autoreferențial, visceralul trăirilor şi extazele fiziologice, imanența narcisiacă, demitizarea şi parodierea, în tuşe dintre cele mai groase, a metafizicului sau a propensiunii spre înălțimile purificate ale spiritului.

Studiul de față se preocupă însă de cel mai nou volum de poezii publicat de un prelat scriitor: Ioan Pintea. Cunoscut, o perioadă destul de lungă, drept discipol al lui N. Steinhardt, prefațator şi îngrijitor al multor ediții din operele monahului de la Rohia, părintele paroh la Biserica „sfinții Trei Ierarhi" din Bistrița este, el însuşi, un scriitor talentat, aflat într-o strînsă legătură cu lumea culturală mai degrabă laică – faptul că este redactorul – şef al revistei „Mişcarea literară" sau că deține rubrici permanente în alte reviste de cultură vorbeşte de la sine despre participarea sa la viața literară a cetății. A publicat, pînă acum: eseuri, jurnale şi convorbiri (*Primejdia mărturisirii (convorbiri cu N. Steinhardt)*, Dacia, Cluj – Napoca, 1993 – 1996; Humanitas, Bucureşti, 2006, Polirom, Iaşi, 2009; *Însoțiri în Turnul Babel (eseuri şi dialoguri)*, Omniscop, Craiova, 2005; *Bucuria întrebării. Părintele Stăniloae în dialog cu Ioan Pintea*, Aletheia, Bistrița, 2002; *Admirații ortodoxe (eseuri teologice şi literare)*, Limes, Cluj – Napoca, 2003; *Mic jurnal discontinuu. Însemnările unui preot de țară*, Eikon, Cluj – Napoca, 2005; *Jurnal discontinuu cu N. Steinhardt*, Paralela 45, Piteşti, 2007), acatiste (*Slujba de canonizare a Cuviosului Pahomie de la Gledin*, 2006 şi *Slujba de canonizare a Sfinților Martiri Năsăuneni*, 2007). În fine, Ioan Pintea este poet în toată puterea cuvîntului, cu patru volume la activ: *Frigul şi frica* (Dacia, Cluj – Napoca, 1992), *Mormîntul gol* (Dacia, Cluj – Napoca, 1999), *Grădina lui Ion* (Aletheia, Bistrița, 2000) şi *Casa teslarului* (Cartea Românească, Bucureşti, 2009). Probabil cea mai aplaudată producție lirică a ultimului deceniu semnată de o față bisericească, aceasta din urmă pare a reprezenta, de asemenea, contraargumentul cel mai puternic adus mefienților din specia la care m-am referit mai sus. Totodată, volumul ar constitui ilustrarea cea mai fericită a faptului că în noua paradigmă poetică religioasă poate să intre atît intertextualitatea religioasă, cît şi cea laică, atît propensiunea spre misteriile grele, cît şi detaliul cel mai anodin, atît metafizicul, cît şi fiziologicul, în fine, atît vocabula cu aromă de sinețuri de odinioară, cît şi cuvîntul descărnat de orice virtuți metafizice. Nelipsit de semnificație este faptul că ambele serii antinomice sînt întîlnite chiar în aceleaşi texte, de regulă poeme ale convertirii experiențelor cotidianului (fie ele şi ritualuri sacrificiale dintre cele mai crude) sub semnul revelatoriu al iluminării: „jocul cu tauri din curtea părinților/ învîrtindu-mi scăfîrlia în toate părțile/ ca să-mi aducă aminte de el/ şi dincolo de garduri grădinile

BDD-A146 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

verzi/ cu lucernă şi trifoi printre ţelină/ şi pătrunjel/ burţile crăpate ale taurilor/ doar sarea pe deasupra învineţind carnea/ şi cîteva piei atîrnate la uscat pe lumina ochilor mei/ dezlipind în durere solzii aceştia" (*jocul cu tauri din curtea natală*).

In fapt, cartea oferă suficiente motive pentru a deconcerta mai multe categorii de cititori. Pentru un cititor obişnuit de poezie, neavertizat asupra statului social al autorului *Casei teslarului*, să spunem, „efectul de surpriză" ar fi constituit, bunăoară, de amestecul bine dozat de aluzii livreşti laice şi religioase, ce transformă unele pasaje textuale, ba chiar, în unele cazuri, chiar poeme întregi, în note de lectură hermeneutică. Dacă în elementele de peritext precum motourile scriitorul preferă să citeze fragmente semnificative din *Elm* –ul Sylviei Plath („Cunosc străfundul, spune ea./ L-am cunoscut cu braţul unei rădăcini./ Ţie de el ţi-e teamă./ Eu n-am nicio spaimă: am fost chiar acolo") sau din poemul *Burnt Norton* al lui T.S.Eliott" („Du-te, du-te, du-te, spunea pasărea: neamul omenesc/ Nu poate îndura prea multă realitate"), în interiorul textelor Ioan Pintea citează, direct sau aluziv, în special din *Biblie* (de la *Exod* şi *Împăraţi* pînă la *Apocalipsă*), din *Pateric* şi *Filocalie***,** din *Sinaxare* ori din învăţăturile Sfinţilor Părinţi (în special Sfîntul Grigorie de Nyssa, Sfîntul Augustin şi Simon Cireneul), dar îi evocă, cu deferenţă aproape la fel de mare, pe Apollinaire şi pe Rilke, pe Emily Dickinson şi pe Jotie T'Hooft, pe Leonard Cohen şi pe Aretha Franklin, pe Eminescu şi pe Arghezi, pe „fratele Ioan Alexandru" şi pe N. Steinhardt, pe O. Nimigean şi pe mai mulţi „prieteni poeţi din Maramureş", în frunte cu Florin Săsărman. Pînă şi în discursul actanţilor descinşi direct din Noul Testament se amestecă lexeme specifice vocabularului creştin cu aluzii livreşti din cele mai variate surse: „ioan deasupra cîrdului de gîşte plutind/ şi vorbind despre apocalipsă/ a danemarcă putredă miroase aici/ în rănile palide strănutul zguduie creierii/ mărunţindu-i între două pustii..." (*preabunul ioan*).

Pentru cititorul împătimit de poezia religioasă, volumul oferă la rîndul lui alte, numeroase, motive de contrariere. Dezinhibat, prea puţin dogmatic, părintele Ioan Pintea loveşte fără milă în clişeele specifice acestui tip de discurs liric, dovedind că Schema lui convenţională este în ansamblul ei depăşită, că intervalul dintre Subiectul şi Obiectul meditaţiei, respectiv al enunţării poetice poate fi umplut şi cu altfel de trăiri sau în altfel de moduri decît cele normate de „clasicii" europeni ai genului, ieşiţi direct din mantaua lui David (Clément Marot ori Jan Kochanowski), ba chiar şi de clasicizaţii autohtoni (de la Dosoftei pînă la Vasile Voiculescu). În textele sale, există referinţe urbane fără nici un halou transcendent, mărturisiri biografice dacă nu şocante, cel puţin neobişnuite pentru că se referă la gesturi sau stări de spirit deloc specifice, conform mentalului colectiv, unui prelat, în fine, temeriţăţi imagistice la fel de incompatibile, conform uzanţelor ştiute, cu scriitura unui reprezentant al clerului. Înseşi temele cele mai grave ale liricii dintotdeauna par, uneori a fi luate în derîdere, deşi ironia lui Ioan Pintea, în cazurile rare cînd infuzează avantextul, nu este, în realitate, decît o formă de avertisment – la fel cum consideră spre exemplu Jankélévitch. Iată o subtilă meditaţie asupra timpului etern, contrasă într-o confesiune amară asupra sinelui care, asfixiat în determinările

BDD-A146 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

spațiale ce îi sînt impuse, ajunge să îşi perceapă astfel dubla condiție de marginal: „nu-ți este dat să ieşi de aici niciodată / asemeni unei păsări fără aripi / stai lipit cu spatele de pereții orașului bistrița / şi priveşti înapoi / veşnicia pare o pisică bătută / care s-a ghemuit peste tristețea mea / ea e de fapt ambuscada ea e de fapt quintelnicul", *scrisoare către o. nimigean*. În altă parte, confesiunea asupra modului particular în care autorul trăieşte sau a trăit treptele smereniei atinge granița spovedaniei: „umilința e asemenea fiorului din copilărie/ cînd crezi că ai descoperit amorul/ şi ți se face ruşine de toți şi de toate şi fără de veste/ eşti cuprins de panică şi de frică la gîndul/ că ai fi săvîrşit primul mare păcat/ şi nu îndrăzneşti să-ți ridici privirea/ tulburată de lacrimi/ şi nici nu visezi că ai putea cîndva deveni/ înger cîntăreț" (*cîntecul lui simion cirineaul*). De aceeaşi temeritate confesivă ține, spre exemplu, dubiul fertil doar estetic, nu şi ontic („din cînd în cînd sînt cuprins de remuşcări şi/ nu-mi vine să cred că totuşi/ după toate cîte-am făcut/ vom avea parte de o aşa mare iubire" – *o aşa mare iubire*), mai ales cînd sfîrşeşte în scepticism existențial ori dorință abia şoptită de a-şi socotelile cu toate: „toată ziua stau în casa de cretă/ şi privesc norii cerului/ poate poate se stîrneşte un vînt din senin şi/ terminăm odată pentru totdeauna" (*oftat*).

Încă şi mai curajos se dovedeşte părintele poet în tratamentul pe care-l aplică figurilor decupate dintr-un transcendent nu-i vorbă, recognoscibil, chiar şi atunci cînd pare ajustat de o imaginație poetică greu de ținut în frîiele dogmei. În poemele sale există, spre exemplu, topoï sacri, de la recuzita biblică obişnuită (tronul, trîmbița, lăuta, pocalul şi vasul pentru ospățul ritualic, „tot grîul Țării făgăduite/ şi tot vinul Carmelului" etc.) şi simbolurile liturgice bine ştiute (candela, lumînările, icoanele, împărtăşania, crucea) la personajele şi scenele decupate din Cartea Sfîntă (serafimi şi heruvimi, unii dintre Împărați, Maica Domnului, Iisus Hristos şi unii dintre evanghelişti, Cina cea de taină, crucificarea şi Învierea, apoi Raiul), dar nu întotdeauna direct. Adesea, cele mai semnificative dintre ele suportă un subtil proces de metamorfozare po(i)etică grație căruia, deşi capătă un plus de semnificanță, devin greu de recunoscut din perspectiva creştin-ortodoxă. Materializat în mai multe poeme de Ioan Pintea, *tronul* lui Dumnezeu – invocat în repetate rînduri în Vechiul şi în Noul Testament[1] – nu mai apare ca un simbol al slavei[2], ci ca unul al estropierii: „tronul precum un burete fosforescent/ îmbibat cu sufletele tremurătoare/ e un scaun pe rotile/ Cel ce Stă pe el te cheamă în ajutor/ şi îți spune pe nume...", *simion cirineul*). Un exemplu încă şi mai elocvent este oferit de *îngerii* lui Ioan Pintea. Cum bine se ştie, îngerii „constituie, prin excelență, *anturajul* divin, «curtea cerească», aşa cum apare ea în spectaculoasa viziune din

[1] Matei, 5, 34; Evrei, 1, 8; Apocalipsa, 1, 4; 4, 5 – 6, 10 ş.a.; Fapte, 2, 10 şi 7, 49 etc.

[2] Opus, desigur, tronului ce semnifică puterea omenească, adică scaunului de ceremonie al unor înalți dregători (invocat, bunăoară, în Luca, 1, 52: „Pogorît-a pe cei puternici de pe tronuri şi a înălțat pe cei smeriți"), tronul lui Dumnezeu reprezintă cinstea şi slava supremă. În Evrei 4, 16, este invocat un tron al harului divin: „Să ne apropiem cu încredere de tronul harului, ca să luăm milă şi să aflăm har". Desigur că aici tronul este un „simbol al puterii împărăteşti şi al lucrării şi împărăției harului peste cei credincioşi, cît sînt în această viață" – Preot Dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, Edit. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995, p. 532.

BDD-A146 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

primul capitol al lui Ezechiel. Îngerii sînt suportul «tronului» dumnezeiesc, dregătorii instituției supreme (…), limbajul lui Dumnezeu" , „simboluri ale proximității divine şi mediul privilegiat al revelației"[3]. Îngerii lui Ioan Pintea sînt de cele mai multe ori nişte însinguraţi supuşi pieirii, melancolizaţi pînă la limita angoasei sau rebeli, preferînd ca moduri de raportare la univers fie contemplația întunecată, fie acțiunea de esență tare: „îngerul acesta nu are aripi/ el stă tot timpul singuratic deasupra mormîntului gol/ seamănă mai mult cu o lebădă cu un pelican cu un vîrcolac/ şi vorbeşte despre noi şi despre voi cu mîhnire/ curînd o să zboare curînd o să moară/ cu picioarele şi mîinile înfăşurate deasupra capului/ sub răsăritul lunii sub asfințitul soarelui/ rostogolindu-se peste aripile morților/ ca un mare bandaj/ ca o mare aureolă// îngerul acesta cu dinți/ ține în gură scrîșnind cartea cea mică" (*îngerul şi cartea cea mică*). Într-un astfel de text, este vizibil transferul energetic dinspre angelic spre uman. Dintr-o formă lipsită de corporalitate[4], ce se refuză capacității perceptive umane (deci dintr-o idealitate a lumii necorporale, cum apare de pildă la unul dintre cei mai cunoscuți angelologi, Filon din Alexandria, în *De Confusione Linguarum*), îngerul a devenit, dimpotrivă, un corp cît se poate de uman, lipsit de aripi şi de posibilitatea de a asigura omului tutela salvatoare[5], înzestrat în schimb cu însemnele păcatului omenesc, de la însingurare la agresivitate („îngerul cu dinți"). Agresivitatea este altundeva direcționată chiar asupra poetului însuşi: „am scris/ niciodată nu voi mai scrie despre îngeri/ fiindcă ei se întorc asupra mea asemenea diavolilor/ în ceaşca aceasta cu cafea neagră am descoperit/ un înger căzut/ în ceaşca aceasta cu cafea neagră am descoperi/t/ un diavol sanctificat/ şi mi-am zis/ cum stăm noi la lumină ceilalți stau în întuneric/ cum stăm noi la întuneric ceilalți stau în lumină// cum stăm noi toată ziua la pîndă/ aşa stau ei toată ziua la pîndă" (*înger şi demon*). Indiferent de forma sub care era vizualizat poetic – „chip zburător, pasăre-om" sau „chip de-animal" – *Îngerul* lui Blaga era înzestrat cu un instinct unic: acela al luminii. Îngerii lui Ioan Pintea sînt mai degrabă înzestrați cu unicul instinct al suferinței de sine şi de om, ca reprezentant al unei categorii inferioare de creație. Acesta pare a fi şi motivul pentru care aceste ființe de simbioză (între celest şi terestru, între angelicul primar, cel ascensional, şi angelicul secund, cel rezultat în urma decăderii) sînt pedepsite undeva exemplar pentru păcatele cele mai grave ale omului … Nietzsche:

[3] Andrei Pleşu, *Despre îngeri,* Humanitas, Bucureşti, 2007, p. 256.

[4] Una dintre cele mai simple definiții ale îngerului trimite exact la această esență a lui: „ființă spirituală şi necorporală. Creați de Dumnezeu, toți deodată, îngerii alcătuiesc lumea spirituală, nevăzută, apărută înaintea lumii văzute şi materiale (Ioan, 1, 3; Epistola către Efeseni a Sfîntului Apostol Pavel, 3, 9; Epistola către Coloseni a Sfîntului Apostol Pavel, 1, 16; Evrei, 1, 2)" (Preot Dr. Ioan Mircea, *op. cit*., p. 259).

[5] „…îngerii au misiunea de a ajuta pe oameni să înțeleagă realitatea eternă a lui Dumnezeu de la începutul existenței lor (…). Avînd misiunea să ajute pe om să se ridice şi să ridice şi lumea în eon, în timpul copleşit de eternitate, ei sînt creați în legătură ontologică cu lumea" – Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă* (I), Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Edit. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2003, p. 440.

BDD-A146 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

„Dumnezeu cîntăreşte sufletul lui nietzsche/ în cîntar stau unii peste alţii stivuiţi sute de îngeri,/ heruvimii cei cu ochi mulţi/ şi serafimii cei cu cîte şase aripi" (*o aşa mare iubire*).

În aceeaşi perspectivă poetică revelatorie, raporturile dintre divinitate şi om sînt alterate, iar *Dumnezeu* însuşi (a)pare, conform viziunii propuse de/ în *samarineanul milostiv*, antropomorfizat şi chiar suferind: „aur şi argint am pus peste rana Dumnezeului meu/ în bandaje de pînză de olanda am înfăşat-o/ i-am picurat smirnă aloe mir de mult preţ/ şi untdelemn plăcut mirositor/ şi un medicament foarte greu de găsit/ în părţile noastre/ adus de beduini pe cămile direct din arabia...". Un Plotin, spre exemplu, neagă determinaţia corporală a zeilor – a lui Dumnezeu în mod special – doar pentru că trupul este, în esenţa lui, coruptibil şi nedemn de divinitate. Ioan Pintea îi oferă, dimpotrivă, divinităţii un corp cît se poate de uman, deci învestit cu înseşi atributele biologice care îi conferă calitatea de + finitudine. În *cîntec de Înviere*, îndrăzneala analogică pare încă şi mai mare, divinitatea fiind metamorfozată ca oamenii (şi de către!) oameni în negativ: e nu doar fragilă, ci şi uşor de manipulat. Marele model al lui Ioan Pintea, Nicolae Steinhardt, suferea în închisoare o veritabilă christomorfoză. Într-un mod aproape bizar, emulul său operează o metamorfoză răsturnată asupra divinităţii. Atenţie, însă, actul metamorfotic este epurat de orice tendinţă desacralizantă, poetul părînd în esenţă interesat să gloseze pe o temă de sorginte romantică, aceea a poetul titan, cu vocaţie demiurgică: „au ei poeţii vii o tehnică anume/ lîngă ei dumnezeu se face mic/ mic de tot/ un omuleţ acolo care se lasă dus de mînă/ şi încîntat îi urmează ascultător/ pînă la marginile pămîntului/ priveşte şi El uimit/ cum printr-o mişcare absolut surprinzătoare/ graţia lor atinge perfecţiunea" (*cîntec de Înviere*). În fine, într-o variantă mai apropiată de cea canonică, Dumnezeu trudeşte din greu la facerea lumii, *recte*, la cea a unei provincii istorice româneşti, Maramureşul, pe care Ioan Pintea îl consideră, în mod evident, an- sau trans-istoric. Procesul de elaborare este redat în sonuri discursive dintre cele mai atrăgătoare, amestecînd pitorescul moroşan cu dicţiunea specifică actului creator. Interesul provine şi din racordarea acestuia la o postmodernitate în care cultul Marii Creaţii a fost substituit de cultul creaţiei livreşti sau chiar muzicale: „mă!/ io cîn' am fă' maramureşul,/ zice Domnul/ m-am răzgîndit de trei ori/ şi abia a patra oară l-am reinventat/ nu mai era lut/ nu mai era piatră/ nu mai era lemn/ nu mai era apă/ nu mai era nimic/ a trebuit să deschid din nou cerurile/ şi direct din rai/ cu tot cu botiza/ cu tot cu gutîi/ cu tot cu săpînţa/ să ţîp maramureşul! [...] haleluya!/ cum ar spune leonard cohen/ şi aretha franklin/ bătrînii dieci pe care îi auziţi/ la liturghie/ îs doi dintre ei/ îi cheamă/ mihail şi gavriil...." (*ţîpuritură*).

Să observăm, în sfîrşit, modalitatea în care apar, în cartea lui Ioan Pintea, *călugării*, singura categorie de oameni care vor să obţină încă din această viaţă statutul pe care Evanghelia îl promite tuturor, abia la capătul vremii: „isanghelia", conformitatea cu firea angelică (Matei 22, 30, Marcu 12, 25, Luca 20, 35-36). O bibliografie generoasă atestă, prin suficiente exemple, faptul că a fi călugăr înseamnă, într-adevăr, „a petrece împreună cu îngerii", a opta, încă de pe pămînt,

BDD-A146 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

pentru „vieţuirea îngerească”, a-ţi dedica viaţa „faptei îngereşti a liniştirii” (Isaac Sirul, *Filocalia,* X, 456, 461). În formularea memorabilă a lui Andrei Pleşu, călugării sînt singurii, dintre oameni, care „se străduiesc să transforme intermitenţa şi fulguraţia într-o existenţă durabilă, de fiecare zi (…) Ca şi îngerul, monahul se istoveşte, senin, într-o dublă slujire: a lui Dumnezeu şi a oamenilor. În comunitatea din care face parte – mănăstire, ţinut sau neam – el e păstor, călăuză, protector, *preia, cu alte cuvinte, atributele îngerului păzitor*. Monahul ajunge, în cele din urmă, să urce şi să coboare, asemenea îngerilor, scara lui Iacob (Ioan 1, 51), ca un atlet al intermedierii, ca o punte între lumi”[6].

Tot un fel de scară coboară *Călugăriţele pe schiuri* dintr-un poem care, după cum ne mărturiseşte undeva Ioan Pintea, ar fi trebuit să dea titlul cărţii *Casa teslarului*. Un poem în care autorul aglutinează elemente reale, reale şi surse livreşti dintre cele mai variate, pentru a da materialitate lingvistică unei viziuni originale despre fiinţele care fac legătura dintre terestru şi celest, dintre materialitate şi idealitate, în fine, dintre verticala spiritului şi orizontala omenescului. Pe de o parte, s-ar crede, asceza şi zborul. Pe de altă parte, păcatul şi căderea. Temerara aventură a călugăriţelor este însă cea mai bună dovadă că între cele două serii semantice nu există obligatoriu o relaţie antinomică[7], ci una de interferenţă – iar aceasta din urmă devine, firesc, un posibil mijloc de unificare.

Zborul lor pe schiuri îi oferă, în acelaşi timp, autorului o revelaţie extremă despre iluzia captivităţii şi realitatea libertăţii, despre interferenţa atît de subtilă dintre viaţă şi moarte: „am văzut călugăriţe/ pe schiuri la piatra fîntînele/ un contrast izbitor între alb şi negru/ aveau feţele îmbujorate şi mîinile umede şi fierbinţi (…) făceau slalom printre troiene/ o demonstraţie pe bune a libertăţii/ niciodată nu am să uit abilitatea cu care/ au traversat curtea mănăstirii/ şi cum au escaladat şi au coborît muntele/ şi cum în urma lor chiliile s-au făcut/ foarte mici şi neînsemnate/ închizîndu-se rînd pe rînd cu zgomot metalic/ precum coliviile/ păreau dintr-o dată păsări exotice/ femei libere/ logodnice mirese adolescente/ mişcările lor în aer/ aterizările lor graţioase şi tandre/ schiul -/ sportul acesta atît de laic în definitiv (…) mi-au readus în suflet toate legile fizicii/ şi ca într-o ilustrată de crăciun cu îngeri şi norişori/ am întrezărit/ la capătul pîrtiei/ păcatul sub forma strălucitoare a gravitaţiei// am văzut călugăriţe/ pe schiuri la piatra fîntînele/ eram pe terasa de la atelierul de croitorie/ şi le analizam cu voluptate de pasăre răpitoare/ cum îşi spălau toate gesturile negre/ în oglinzile albe ale zăpezii/ ca un corb uriaş întrebarea mea le-a răpit/ dintr-un foc libertatea/ cît îmi pare de rău acum că n-am fost/ mulţumit de răspuns/ «schiem pînă la dornişoara la pensiune/ şi ne întoarcem»/ deşi s-au făcut cercetări spun salvamontiştii/ nici azi nu se ştie în ce direcţie au dispărut/ monahiile de la mănăstirea piatra fîntînele” (*călugăriţe pe schiuri sau seducţia gravitaţiei*).

---

[6] Andrei Pleşu, *op. cit*., p. 127-128.

[7] În *cîntecul lui simion cirineul* întîlnim o mărturisire directă despre ascensiunea la cer, care, şi după Ioan Pintea, presupune obligatoriu o cădere prealabilă, o trăire în şi o asumare a păcatului: „edenului trebuie să cazi trebuie să te prăbuşeşti/ ca să poţi urca vindecat prin vămile Domnului”.

BDD-A146 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

Avem de-a face, prin urmare, un imaginar liric religios nu atît iconoclast, cît re-compus, cel puțin în ordinea aparenței, printr-un proces pe care l-am putea numi de conversie a semnelor sacre uzuale. Acestea nu se transformă însă în unități semantice de-sacralizate, căci nu uzurparea calității + sacru își propune autorul, ci mai degrabă convertirea sacrului ca distanță insurmontabilă față de profan în interval de parcurs. Rigidității conceptuale, teologul poet îi preferă mai degrabă familiaritatea noțională, adică traducerea inaccesibilului ca Limbaj în act. „Vinovată", apoi, pentru temeritatea imagistică şi îndrăznelile retorice ale scriiturii lui Ioan Pintea poate fi structura poetică aparte a acestui autor. Din punctul de vedere al structurii poetice, autorul *Casei teslarului* este un neo-romantic trecut prin experiențele unei postmodernități în care mitului vizionarismului, al titanismului salvator de lumi i s-a substituit iluzia unei altfel de grandori, obținute prin mijlocirea mitului Cărții şi al Textului. El şi-a păstrat, totuşi, intactă concepția romantică asupra destinului profetic al Poetului care poate, astfel, salva existențe şi re-întemeia lumi: „oh cîtă grijă maternă şi cîtă iubire acordă poeții/ cerului albastru şi aerului tare şi rarefiat / de deasupra oamenilor/ cît de încîntați sînt ei cînd stau pe terasă/ cu o sticlă de bere în față [...] soarele stă în loc luna/ «trece pe cer aşa sfîntă şi clară»/ şi numai/ stîlpul de foc înalt şi zvelt ca o ispită/ ridicat dintr-o dată între ei şi marea roşie/ precum zidul berlinului în fața inspirației/ îi mai surprinde...", ne avertizează poetul într-un neobişnuit *cîntec de Înviere*.

Atît de candid, prin urmare, în concepția asupra Poeziei şi Poetului ce poate opune Veşniciei eternitatea propriei creații, autorul acesta are, însă, omeneşte vorbind, certitudinea absolută a proliferării răului în univers. Se spune, nu-i aşa, că duhovnicul se încarcă în permanență de păcatele enoriaşilor, dovedindu-şi vocația tocmai prin forța de a se opune excrescențelor monstruoase ale răului prin cuvîntul mîngîietor, care nu face altceva decît să reitereze logosul întemeietor. Desenul simbolic al creației sale camuflează astfel melancolii dintre cele mai grele, care contaminează – sau par a contamina – inclusiv hieroglifele sacrului. Fără a fi, precum Blaga, un miraculat, Ioan Pintea îşi conservă, totuşi, pînă la capăt încrederea în epifanie. Textul devine atît un receptacul al „lumeştilor toxine" despre care scria cîndva Doinaş în *Cvadratura cercului*, cît şi mijlocul cel mai eficient al decantării lor. Semnele unui real derizoriu, insignifiant sau, dimpotrivă, marcat întru rău sînt descifrate după voia unui poet care le permută conform unui scenariu de conversie cu o finalitate transcendentă. Din această perspectivă, cele cîteva poeme despre rugăciune şi mîntuire, despre puterea imnului închinat divinului de a transfigura lumea aparenței, trebuie citite exact ca nişte texte programatice. Dintre ele, să citățm integral *o rugăciune. scară la cer*, remarcabilă revelație asupra Sensului: „cîndva am văzut aerul lichefiat/ scurs pe nisip în pustiu. inorog./ un trăsnet big bang răsturnat/ pe Tine te laud şi Ție mă rog. // un munte de urcat. o/ scară către tine aurită/ împărăția cerurilor Tale o,/ crede-mă demult a fost zărită.// e muzica. văzduhul se retrage/ sub firul ierbii. cîndva izbucneşte/ de-aici lumina care se sustrage/ acum cînd lumea noastră se topeşte". În fine, un splendid

BDD-A146 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)

imn despre analogiile secrete dintr-un univers (*Kosmos*!) al armoniilor divine, altfel spus, despre mijloacele epifanice care ne stau la îndemînă: „despre gloria pruncilor uciși/ vorbește plînsul rahelei/ despre gloria magilor/ despre gloria păstorilor/ vorbește Fecioara Maria/ despre gloria Pruncului născut/ ascultați Moartea și Învierea/ despre gloria îngerilor/ vorbesc eu cel ce scriu!/ întru lauda lor/ auzi-mă Doamne". Oricît de temerar i-ar părea, prin urmare, imaginarul poetic, oricît de iconoclastă i-ar părea tratarea marilor teme, simboluri și mituri creștine, Ioan Pintea nu este altceva decît un mistic autentic, pentru care poezia are nu doar potențial sacramental, ci și o certă funcție restauratoare.

Bibliografie

Pintea, Ioan, *Casa teslarului*, Editura Cartea Românească, București, 2009

Petraș, Ioan, *Adînc pe adînc. Sacerdoțiu liric*, Editura Brumar, Timișoara, 2006

Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2007

Mircea, Ioan, *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995

Stăniloae, Dumitru, *Teologia dogmatică ortodoxă* (I), Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003

BDD-A146 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.90 (2026-11-13 14:50:47 UTC)